

**KICHIK BIZNES O'RTASIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYAGA
BO'LGAN TALAB DARAJASI VA ASOSIY MUAMMOLAR****ISMOILOV DIYORBEK ISMOILJON O'G'LI***Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti**“Raqamli iqtisodiyot” kafedrasida mustaqil izlanuvchisi**ismailovdior@gmail.com*

Raqamli transformatsiya so'nggi o'n yilliklarda kichik bizneslar uchun eng dolzarb strategik yo'nalishlardan biriga aylandi. Bugungi kunda mijozlar ehtiyojlari, texnologik rivojlanish va global bozor sharoitlari kichik korxonalarni o'z ish faoliyatlarini raqamlashtirishga majbur qilmoqda. Kichik biznes egalari ko'pincha raqamli vositalarni joriy etishni strategik zarurat deb hisoblaydilar, chunki raqamli yechimlar orqali ular xarajatlarni kamaytirish, ish jarayonlarini tezlashtirish va mijozlar bilan samarali aloqalarni o'rnatish imkoniga ega bo'ladilar. Masalan, elektron tijorat platformalari, mijozlar bilan munosabatlarni boshqarish tizimlari, onlayn marketing vositalari va bulutli hisob-kitob dasturlari kichik korxonalarga mavjud resurslarni optimallashtirish va yangi bozorlarga chiqish imkonini beradi. Shuningdek, COVID-19 pandemiyasi raqamli transformatsiyani yanada dolzarb qilgan omillardan biri bo'ldi. Onlayn xizmatlar va masofaviy ishlash tizimlariga ega bo'lmagan bizneslar katta moliyaviy zarar ko'rgan bo'lsa, raqamlashtirilgan kompaniyalar o'z ish faoliyatini saqlab qolish va mijozlar bilan doimiy aloqani ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ldi. Mijozlar talabining o'zgarishi ham kichik bizneslarni raqamli transformatsiyaga undaydi, chunki zamonaviy iste'molchilar tez, qulay va shaxsiylashtirilgan xizmatni kutadilar. Ular mahsulotlarni onlayn buyurtma qilish, raqamli to'lovlardan foydalanish, tezkor aloqa va chat-botlar orqali qo'llab-quvvatlash xizmatlarini kutadi. Shu sababli, kichik korxonalar mijozlar ehtiyojlarini qondirish, xarajatlarni kamaytirish va biznes jarayonlarini samarali boshqarish uchun raqamli yechimlarni joriy etishga intilmoqda.

Biroq, kichik bizneslar raqamli transformatsiya jarayonida bir qator qiyinchiliklarga duch keladilar. Eng asosiy muammolardan biri moliyaviy cheklolardir. Raqamli vositalarni sotib olish, texnologik infratuzilma va dasturiy ta'minotni joriy etish ko'pincha yuqori dastlabki xarajatlarni talab qiladi. Bundan tashqari, xizmatlar uchun obuna to'lovlari, bulutli saqlash, kiberxavfsizlik choralari va texnik qo'llab-quvvatlash xarajatlari kichik bizneslar uchun qo'shimcha moliyaviy yuk yaratadi. Ikkinchi muhim muammo xodimlar va rahbarlarning raqamli ko'nikmalari yetishmasligi. Ko'plab kichik korxonalarda raqamli marketing, ma'lumotlarni tahlil qilish, kiberxavfsizlik va bulutli xizmatlardan foydalanish bo'yicha malaka yetarli emas. Shu sababli, xodimlarni o'qitish yoki maxsus mutaxassislarni yollash

qo'shimcha xarajat va vaqt talab qiladi. Uchinchi to'siq o'zgarishga qarshilik va tashkilot ichidagi madaniyatdir. Ko'plab kichik biznes egalari an'anaviy jarayonlarni o'zgartirishdan qo'rqadi va texnologiyaning foydasi haqida shubhalanadi, bu esa raqamli transformatsiyaning sekinlashishiga yoki qisman amalga oshirilishiga olib keladi. Bundan tashqari, kiberxavfsizlik va ma'lumotlarni himoya qilish masalalari ham muhim to'siq hisoblanadi. Raqamli tizimlar orqali ishlash biznesni kiberhujum va firibgarlik xavfiga ochadi, ammo ko'plab kichik korxonalarda xavfsizlikni ta'minlash uchun yetarli resurs yoki texnik imkoniyat yo'q. Shuningdek, eski tizimlar bilan yangi raqamli yechimlarni integratsiyalash qiyin bo'lib, ma'lumotlar izolatsiyasi yoki tizimlar orasida mos kelmaslik muammolarini yuzaga keltiradi. Infratuzilma cheklovlari, ayniqsa qishloq hududlarida yoki rivojlanayotgan mamlakatlarda, internetning barqaror emasligi, past tezlik va bulutli xizmatlarga kirish cheklovlari raqamli transformatsiya samaradorligini pasaytiradi.

Biroq, ushbu qiyinchiliklarga qaramay, kichik bizneslar raqamli transformatsiyani joriy etish orqali ko'plab imkoniyatlardan foydalanishi mumkin. Bulutli dasturlar, SaaS platformalari va ochiq manbali texnologiyalar kichik korxonalarga minimal dastlabki xarajat bilan ilg'or yechimlardan foydalanish imkonini beradi. Davomiy xodimlarni o'qitish va malakasini oshirish dasturlari raqamli ko'nikmalarni mustahkamlashga yordam beradi. Kichik korxonalar bosqichma-bosqich raqamli transformatsiyani amalga oshirishi, eng zarur tizimlardan boshlashi va keyinchalik ilg'or texnologiyalarni joriy qilishi mumkin. Shu tarzda, kichik bizneslar xarajatlarni optimallashtirish, mijozlarga xizmatni yaxshilash va raqobatbardoshligini oshirishga erishadi. Shu bilan birga, biznes tarmoqlari va sanoat klasterlariga qo'shilish orqali tajriba almashish, texnologik maslahatlar olish va innovatsiyalarni tezroq joriy etish mumkin.

Kichik bizneslar raqamli transformatsiya talabini yuqori darajada sezmoqda, chunki bu jarayonlar mijozlar ehtiyojini qondirish, ish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va strategik rivojlanishga xizmat qiladi. Moliyaviy cheklovlar, malaka yetishmasligi, kiberxavfsizlik, o'zgarishga qarshilik va infrastruktura cheklovlari kabi muammolar mavjud bo'lsa-da, ularga mos strategiyalarni ishlab chiqish, bosqichma-bosqich yondashuv va hamkorlik tizimlari kichik bizneslar uchun raqamli transformatsiyaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlaydi. Shu tarzda, kichik korxonalar zamonaviy raqamli bozorda o'z raqobatbardoshligini oshirib, barqaror o'sish va rivojlanish imkoniyatlarini yaratadi.

Kichik bizneslar raqamli transformatsiya talabini yuqori darajada his qilmoqda, chunki bu jarayonlar mijoz talabini qondirish, ish samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirish va strategik rivojlanish uchun xizmat qiladi. Moliyaviy cheklovlar, malaka yetishmasligi, kiberxavfsizlik, o'zgarishga qarshilik va infrastruktura cheklovlari mavjud bo'lsa-da, bosqichma-bosqich yondashuv, xodimlarni o'qitish, hamkorlik

tarmoqlariga qo‘shilish va innovatsion yechimlarni joriy etish raqamli transformatsiyaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta’minlaydi. Shu tarzda, kichik korxonalar zamonaviy raqamli bozorda raqobatbardoshligini oshirib, barqaror o‘sinh va rivojlanish imkoniyatlarini yaratadi, shuningdek global iqtisodiy va texnologik tendensiyalarga moslashadi.

XULOSA. Raqamli transformatsiya kichik bizneslar uchun nafaqat strategik zarurat, balki raqobatbardoshlikni saqlash, ish jarayonlarini optimallashtirish va mijozlar ehtiyojini qondirishning eng samarali vositasidir. Zamonaviy bozor sharoitlari, texnologik rivojlanish va mijozlarning o‘zgaruvchan talablarining kuchayishi kichik korxonalarni raqamli yechimlarni joriy etishga majbur qilmoqda. Ushbu jarayon orqali kichik bizneslar xarajatlarni kamaytirish, ish samaradorligini oshirish va yangi bozorlarga chiqish imkoniyatini qo‘lga kiritadi. Shu bilan birga, moliyaviy cheklovlar, xodimlarning raqamli ko‘nikmalari yetishmasligi, o‘zgarishga qarshilik, kibernetika xavflari va infrastruktura cheklovlari kabi qiyinchiliklar mavjud bo‘lib, ular raqamli transformatsiya jarayonining muvaffaqiyatini to‘sqinlik qilishi mumkin.

Biroq, bosqichma-bosqich yondashuv, xodimlarni malakasini oshirish, biznes tarmoqlari va sanoat klasterlariga qo‘shilish, shuningdek innovatsion yechimlarni joriy etish orqali kichik korxonalar ushbu qiyinchiliklarni yengib, raqamli transformatsiyani samarali amalga oshirishi mumkin. Natijada, ular nafaqat ish samaradorligini va mijozlar bilan aloqalarni yaxshilaydi, balki global raqamli iqtisodiyotning tendensiyalariga moslashib, barqaror o‘sinh va rivojlanish imkoniyatlarini yaratadi. Shu tarzda, raqamli transformatsiya kichik bizneslar uchun raqobat ustunligini oshirish, resurslardan samarali foydalanish va innovatsion rivojlanishni ta’minlash yo‘lida muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Sagala, G.H. (2024). *Toward SMEs digital transformation success: a systematic literature review*. Journal of Enterprise Information Management, 37(6), 1–25.
2. Marolt, M., Lenart, G., Kljajić Borštnar, M., & Pucihar, A. (2025). *Exploring Digital Transformation Journey Among Micro, Small-, and Medium-Sized Enterprises*. Systems, 13(1), 1–17.
3. Shao, Q. (2025). *Analysis of Key Factors Affecting the Digital Transformation of Small- and Medium-Sized Manufacturing Enterprises*. SAGE Open, 15(2), 1–15.
4. Ben Slimane, S., & Parra-Sánchez, D.T. (2022). *Digital transformation in small and medium enterprises*. Journal of Small Business and Enterprise Development, 29(3), 1–25.
5. Proietti, S., & Magnani, R. (2025). *Assessing AI Adoption and Digitalization in SMEs: A Framework for Implementation*. Journal of Business Research, 78, 1–15.
6. Tally Solutions. (2025). *From paper to prosperity: How Tally Solutions is transforming Indian MSMEs into digital-ready enterprises*. The Economic Times.